

Lieke

Ilmastoprofessori Markku Kulmala

uskoo pienten tekojen voimaan

OLETKO KÄVNYT?

Saaren kansanpuisto,
Harjurreitti ja
Puurijärvi-Isosuon
kansallispuisto

Rovio Pet
Foods tekee
lähiruokaa
nelijalkaisille
ystäville

Sisällys

Pääkirjoitus 2

Lyhyesti 3

Lähikuvassa:

Istuta puita ja kävele
enemmän 4

Oletko käynyt?

Kirkasvetiset suppajärvet ovat jääkauden jälkiä 7

Pikkulapista voi nauttia monella tavalla 8

Puurijärvi-Isosuolla ihaillaan luontoa lintujen ehdoilla 9

Energiatehokkuus
on osa arkea 10

Online on asiakkaan oma
asiointikanava 12

Lieke kylässä

Kananmunasta saa
laadukasta ruokaa myös
lemmikeille 14

Varrella virran

Osa 1: Forssa 16

Ristikko 19

Lieke

**SALLILAN JA FORSSAN
SÄHKÖYHTIÖIDEN ASIAKASLEHTI**

Julkaisija Sallila Yhtiöt, **Päätoimittaja** Raimo Prusi, **Toimitus ja kuvat** Terhi Raumonen, **Toimitussihteeri** Pirjo Haapanen, **Toimitusneuvosto** Hannu Halminen, Marika Kivistö, Minna Mandelin, Katja Mäkinen, Ilkka Tolonen **Ulkoasu ja taitto** Mainostoimisto Huima, **Paino** Eura Print, Eura, **ISSN** 2342-1932 (painettu), 2342-1940 (verkkolehti), **Kannen kuva** Terhi Raumonen

Painettu paperille, jolle on myönnetty PEFC-sertifikaatti ja EU-Ympäristömerkki.

PÄÄKIRJOITUS

Ympäristön hyvinvointi on meille kaikille erittäin tärkeä asia: se on perusedellytys sille, että voimme elää ja asua maapallolla. Siksi tämän lehden artikkeleissa-kin käsitellään ilmastoon ja energiankäyttöön liittyviä aiheita.

Ilmastomuutoksista puhutaan paljon, samoin muutosten torjumisesta. Aiemmin helposti totesimme, että eihän ilmasto muuttunut ole, vaan kyse on normaalista säätilojen vaihtelusta. Sittemmin aiheesta on tullut paljon tutkimustietoa, joka vahvistaa, että ilmastomme on tosiaan muuttumassa. Itsekin voimme huomata, että esimerkiksi voimakkaat tuulisuudet ovat lisääntyneet selvästi aiempaan verrattuna.

Ilmastomuutoksen torjunnassa tärkeässä roolissa ovat tehokas energian käyttö että erilaiset, kehittyvät energian tuotantomuodot. Uusiutuvan energian osuus tuotannosta on kasvanut voimakkaasti, varsinkin tuulivoiman osalta. Teknologian kehittymisen myötä tuulivoimasta on tullut taloudellisesti kannattavaa, eikä uusien tuulivoimaloiden rakentamiseen enää tarvita veronmaksajien tukea. Muut uusiutuvat tuotantomuodot hakevat vielä kehityspolkujaan.

Eri tuotantomuotoja vertailtaessa meidän tulee muistaa Suomen pohjoinen sijainti ja siihen liittyvät olosuhteet. Talvipakkasilla tuulisuus laskee helposti. Tehoa tarvitaan kuitenkin eri toimintojen ylläpitämiseen. Näistä vähäisimpänä ei ole lämmitykseen tarvittava sähkö.

Jotta selviydymme kunnialla täällä Suomessa, pitää energiavalikoimassamme olla myös riittävästi säätävää voimantuotantoa, joka pystyy täydentämään ja korvaamaan esimerkiksi hetkittäin alentuneen tuulivoimatuotannon. Tämän asian kehittämisessä ja toimintaan saattamisessa meillä on vielä paljon tehtävää. Ratkaisuja kuitenkin löytyy, kun niitä aktiivisesti haetaan.

Lämpöisen kesän odotusta toivottaen!
Raimo Prusi

Loimijoentie 65, 32440 Alastaro
puh. 02 76 431, www.sallila.fi

Paulinkatu 9, 30420 Forssa
puh. 029 70200 111, www.forssanenergia.fi

Paulinkatu 9, 30420 Forssa
Puh. 03 412 61, www.fvp.fi

Sähköauton akku täyteen - oma tai yhteinen latausasema

Sähköautojen määrä kasvaa jatkuvasti ja latauspisteitä tarvitaan monenlaisiin kohteisiin sekä yhteis- että yksityiskäyttöön. Me autamme kartoittamaan erilaiset mahdollisuudet ja toimitamme latauspisteet käyttövalmiina niin omakotitaloon, yritykselle kuin taloyhtiöllekin.

Tilaa uutiskirje!

UUTISKIRJEEN TILAAJANA SAAT:

- Mielenkiintoisia artikkeleita
- Tietoa tuotteistamme, palveluistamme ja tapahtumistamme

Asiakaspalvelumme on 1.6. - 31.8. avoinna

Sallila Energia: arkisin klo 9 - 15

Forssan Energia ja Forssan Verkkopalvelut:
ma-to klo 9 - 15, pe klo 9 - 14

Auringon energia hyödyksi

Jos olet pohtinut aurinkopaneelien hankintaa, nyt kannattaa ryhtyä toimeen. Voit ottaa meihin yhteyttä puhelimitse, sähköpostitse tai verkkosivuillamme olevalla lomakkeella. Etsimme kanssasi sopivimman järjestelmän ja teemme tarjouksen. Kun olet hyväksynyt tarjouksen, paneelit toimitetaan käyttövalmiina avaimet käteen -asennuksena, ja halutessasi saat myös käyttöopastuksen. Mikäli et itse käytä kaikkea tuotتماasi sähköä, voit myydä ylijäämäsi meille.

Verkkosivuillamme on paljon tietoa aurinkopaneeleista. Siellä voit myös testata, millaiset paneelit juuri sinun kiinteistösi sopivat.

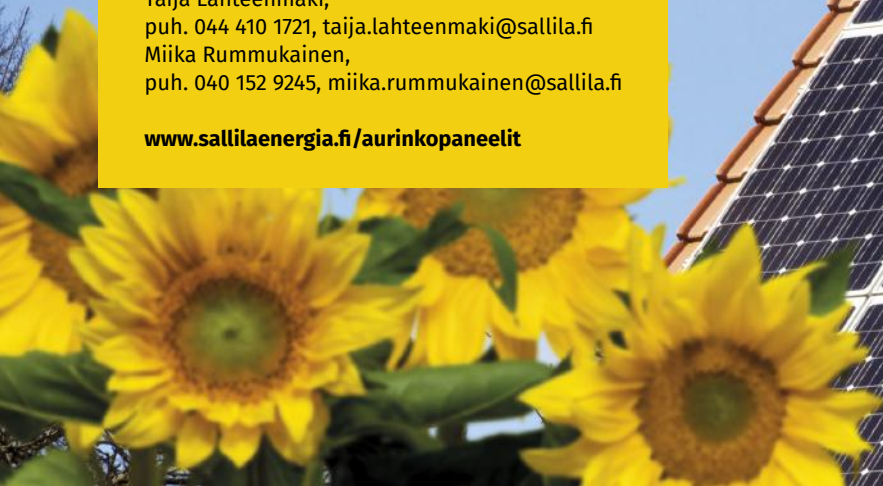
Ota yhteyttä

Taija Lähteenmäki,
puh. 044 410 1721, taija.lahteenmaki@sallila.fi
Miika Rummukainen,
puh. 040 152 9245, miika.rummukainen@sallila.fi

www.sallilaenergia.fi/aurinkopaneelit

Kotimaista laatutyötä

Sallilan myymät aurinkopaneelit valmistetaan Salossa. Kotimaiset aurinkopaneelit ovat laadukkaita, kestäviä ja hinnaltaan kilpailukykyisiä. Kotimaisten paneelien hankinta on samalla tuki suomalaiselle tuotekehitykselle sekä laajemmin ajatellen myös työllisyydelle ja taloudelle.

Professori Markku Kulmala uskoo pienten tekojen voimaan

Istuta puita ja kävele enemmän

TERHI RAUMONEN

Leimukallion lavatansseissa 1970-luvulla hummailleesta forssalaispojasta kasvoi kansainvälisesti arvostettu tutkija, joka yrittää kantaa kortensa kekoon ilmastomuutoksen torjumisessa.

Et muuten varmaan tiennyt, että suomalainen professori hautasi John F. Kennedyn Forssaan? Siis leikisti. Eikä professorikaan itse asiassa ollut vielä silloin professori, vaan forssalainen pikkupoika. **Markku Kulmalan** lapsuudenkoti oli Forssan Kuustossa lähellä Kaukjärveä. Puolen kilometrin päässä sijaitsi mummola, ja sen lähellä oli kallioinen lepikko.

– Lapsuuden suurtapahtuma oli John F. Kennedyn ampuminen. Siellä lepikossa leikin hautajaisia ja kuvittelin, että yksi kumpu on Kennedyn hauta. Olen näyttänyt sitä lapsilleni ja lapsenlapsilleni ja kertonut, että tässä oli Kennedyn hauta, Markku Kulmala muistelee, kun toimittaja kyselee hänelle tärkeitä paikkoja Forssasta.

Tuleva luonnontieteilijä viihtyi lapsuudessaan muutenkin luonnossa: Syrjänharjulla, Kaukjärvellä.

– Mustiala ja Saaren kansanpuisto ovat yhä sellaisia paikkoja, että kun käyn Forssan seudulla, käyn yleensä myös niissä. Isäni kuoli viime syyskuussa, joten siihen asti kävin Forssassa paljonkin. Nyt siellä ei ole enää lähisukua, mutta edelleen käyn Forssassa silloin tällöin, viimeksi alkuvuodesta.

Forssan Yhteislyseo, ensimmäinen maaseudulle perustettu oppikoulu, oli Markku Kulmalan kouluaikoina nimeltään Linikkalan lukio. Hän oli aktiivinen kerho- ja yhdistystoiminnassa.

– Perustin tähtitieteellisen yhdistyksen kirkkoherra **Risto Heikkilän** kanssa, jolla oli kaukoputki. Minulla se ehkä liittyi enemmän luonnontieteelliseen kiinnostukseen kuin varsinaiseen tähtien tarkkailuun. Oli kasvien keräilyä, pilvien tarkkailua, kevään seuraamista, kaikkea sellaista. Tiettyä harrastusta siihen, mitä nykyään teen työkseni, oli jo siihen aikaan.

Vähän vanhempana häntä kutsuivat Jokioisissa Leimukallion lavatanssit, sen ajan ykköspaikka nuorisolle. Lukion jälkeen vuorossa oli muutto Helsinkiin opiskelemaan.

KIINAN SAASTEISIIN EI KANNATA VEDOTA

Markku Kulmala ei muista, että hänellä olisi lapsuudessa ollut erityisiä haaveammatteja.

– Sen verran osaan sanoa, että nykyinen ammatti ei ainaakaan ollut haaveena, koska en tiennyt, että sellaista on edes olemassa.

Metsistä ja luonnosta pienestä saakka kiinnostunut ylioppilas päätyi alalleen osittain valinnan, osittain sattuman kautta.

– Ylioppilaaksi tulon jälkeen piti miettiä, hakeeko sellaiseen paikkaan, mihin pitäisi lukea ankarasti pääsykokeisiin, vai hakeutuisiko sellaiseen, minne pääsee pelkällä todistuksella. Valitsin Helsingin yliopiston ja fysikaaliset tieteet, minne pääsi ilman pääsykokeita. Varmaan totesin, että käyn mieluummin lavatansseissa kuin luen pääsykokeisiin, Markku Kulmala epäilee.

Teoreettinen fysiikka vaihtui ympäristöfysiikkaan, kun

Kulmala tapasi vaimonsa, perusti perheen ja halusi nopeasti työelämään.

– Sitä kautta pääsin töihin kohtuullisen nopeasti, ja sille tielle olen jäänyt: Tutkin ilmakehää, ilmastomuutosta ja ilmansaasteita. Tutkin ilmakehän ja maan pinnan vuorovaihtuksia, esimerkiksi sitä, miten metsät sitovat hiilidioksidia pois ilmasta tai miten metsät tuottavat hiilivetyjä.

Professori kehottaa ajattelemaan mäntymetsää lämpimänä päivänä ja erityisesti sen tuoksua.

– Siellä tuoksuvat terpeenit, jotka ovat hiilivetyjä. Ne osallistuvat aerosolihiukkasten tuottamiseen, ja ne omalta osaltaan hidastavat ilmastomuutosta.

Markku Kulmalan tämänhetkisenä pääkiinnostuksen kohteena on Kiina ja sen suurkaupunkien saastecocktail. Kiina mainitaankin usein, kun puhutaan ilmastoasioista Suomessa. Miksi meidän pitäisi ryhtyä ilmastotekoihin, kun varsinaiset saastuttajat ovat ihan muualla, esimerkiksi juuri Kiinassa?

– Ymmärrän, että joku voi ajatella näin, mutta pidän johtopäätöksiä täysin väärinä. Pitää ilman muuta paikkansa, että valtiotasolla Kiina on huomattavasti isompi saastuttaja kuin Suomi, mutta jos asiaa lasketaan yhtä henkilöä kohti, niin tilanne ei ole sama. Käytetäänpä vähän tällaisia hurjempia vertauksia ja kysytään, että voidaanko me tehdä ympäristöllemme pahaa sen takia, että joku muu tekee vielä enemmän pahaa? Tai voiko murhaaja todeta, että hänen teollaan ei ole väliä, koska Stalin ja Hitler tai joku muu itsevaltiainen murhasivat vielä paljon enemmän ihmisiä?

Suomalaisten ei tarvitse pelastaa koko maailmaa, mutta meidän pitää tehdä oma osuutemme, professori sanoo.

– Toinen pointti on sitten se, että tähän ei ole mikään mielipide. Se, että ympäristö muuttuu ja ilmakehä muuttuu, on fakta, joka perustuu mittauksiin, eikä ole mikään mielipidekysymys.

VÄÄRISTELY EI TIETEESSÄ ONNISTU

Salaliittoteorioista puhutaan nykyisin paljon, etenkin liittyen koronavirukseen – ja ilmastoasioihin. Netistä on helppo löytää aineistoa tukemaan omaa käsitystä, olipa se mikä tahansa. Mistä voi tietää, mikä on totta?

– Nämä ilmastoasiat ovat toisaalta yksinkertaisia asioita, koska ihmiset koko ajan näkevät, että me olemme tässä ja hengitämme tätä ilmaa, näemme että on kaunista tai että sataa räntää. Jokainen ihminen voi tavallaan itsekin päätellä, että mitä tässä nyt tapahtuu. Varmasti hyvä niin. Toisaalta on kuitenkin niin, että itse nähdyn perusteella tehty päätelyt voivat olla aikamoisen vääriä, Markku Kulmala sanoo.

Kun ilmastoa tutkitaan tieteellisesti, dataa kerätään valtavat määrät, ja johtopäätökset tehdään sen pohjalta.

– Jos miettii näitä erilaisia salaliittoteorioita, niin aika ihmeellisiä salaliittoja pitäisi tehdä, jos kaikki nämä joka hetki

rekisteröidyt mittaustulokset väärennettäisiin. Niin ei vain tehdä, koska tieteen sisällä oleva kilpailu jo estää sen. Jos joku porukka vääristelisi tuloksia, niin kaikki muut toteaisivat, että te olette väärässä. Sellainen ei tieteessä onnistu.

Mikä sitten on tieteellistä tietoa, mikä arvailua ja mikä mielipide, se tuntuu julkisten keskustelujen perusteella monelta hämärtyneen.

– Totta kai minullakin on mielipiteitä sen lisäksi, että on joukko tosiasioita, joista ei voi väittää, että ne olisivat jotenkin toisin. Sitten on siinä välillä olevia asioita, jotka ovat todennäköisyyksiä. Kaikki nämä täytyy eritellä. Ainakin yritän – en väitä, että aina onnistun, koska kaikkea ei muista sanoa – erilaisissa julkisissa esiintymisissäni erotella, että mitkä ovat faktoja ja mitkä eivät ole faktoja, vaan todennäköisyyksiä, ja mikä taas on vain minun valistunut arvaukseni, joita niitäkin teen.

Ilmastoasioista keskustellaan netissä kiivaaseenkin sävyyn, mutta ilmastoprofessorille ei kukaan ole kiukutellut. Ehkä se johtuu siitä, että Markku Kulmala haluaa välttää ehdottomuutta. Hän ei halua ilmaston suojelun nimissä kieltää suomalaisilta pihvien syömistä tai autoilua.

– Minun mielestäni meidän pitäisi saada kohtuullistettua kaikkea toimintaamme, saada päästömme pikkuisen pienemmiksi. Meidän pitäisi selvästikin sitoa hiiltä pois ilmakehästä. Globaalisti pitää vähentää päästöjä, mutta ratkaisu ei ole se, että suomalaiset lopettavat lisääntymisen tai autolla ajamisen tai pihvin syömistä. Mutta totta kai on hyvä, että me syömme vähän vähemmän pihviä – se on meille terveellistäkin. Autolla ajon asemasta voi vaikka kävellä.

Markku Kulmala, 62

Tieteen akateemikko, akatemiaprofessori sekä Helsingin yliopiston aerosoli- ja ympäristöfysiikan professori

Toiminut ilmakehän koostumusta ja ilmaston muutosta tutkivan kansallisen ja pohjoismaisen huippuyksikön johtajana

Johtaa ACCC (Atmosphere & Climate Competence Centre = Ilmakehän ja ilmaston osaamiskeskus) -lippulaivaa

Kotoisin Forssasta, asuu Helsingissä

Perhe: Vaimo, kolme lasta ja seitsemän lastenlasta

Seuraa Twitterissä @MarkkuKulmala1

*Se, että ympäristö
muuttuu ja ilmakehä
muuttuu, on fakta, joka
perustuu mittauksiin,
eikä ole mikään
mielipidekysymys.*

Kuva: Helsingin yliopisto / Ari Aalto

SANNA MARIN -DIEETTI

Ilmastoprofessori siis kehottaa meitä kävelemään enemmän, ja hän elää niin kuin opettaa.

– Vielä muutama vuosi sitten tein useimmat lyhyetkin matkat autolla. Nykyään teen ne kävellen. Tämä on niin sanottu Sanna Marin -dieetti, niin kuin joku jossain telkkarin vitsiohjelmassa sanoi, Markku Kulmala naurahtaa.

Ennen koronaa hän matkusti työn vuoksi paljon, reissasi pitkin Venäjää ja Kiinaa. Nyt hän pysyy Suomessa ja kävelee. Antaessaan tätä haastatteluakin hän on koko ajan kävellyt puhelimitse Helsingin Vuosaaressa.

– Koronarajoitusten ansiosta minun elämäni on hirmu paljon terveellisempää, ja hiilijalanjälkeni on pudonnut murtoosaan. Olen viime vuoden maaliskuun puolen välin jälkeen kävellyt noin 4500 kilometriä. Se tekee päivässä keskimäärin jonkin verran yli 11 kilometriä.

Autoilun vaihtaminen kävelyyn ei siis tapahtunut varsinaisesti ilmaston, vaan koronaviruksen vuoksi. Entä ne paljon puhutut arjen ilmastoteot, tekeekö professori niitä? Kyllä, mutta kunnian hän antaa vaimolleen.

– Hävikkiruoka on keskimäärin aika iso ilmastoa kuormittava tekijä, mutta meillä ei ole ruokahävikkiä käytännössä yhtään. Biojäte meillä kompostoidaan. Elämme kohtuullisesti ja olemme vähentäneet kulutustamme pikku hiljaa erilaisissa asioissa. Meillä vältetään kertakäyttöt tuotteita. Näin on vaimoni ansiosta. Itse olen nuorena poikana ollut kesätoisissa Jokioisten kartanolla ja istuttanut noin parisataatuhatta männyn ja kuusen tainta. Se tarkoittaa sitä, että meikäläisen hiilinielu on aika iso, olen todennäköisesti täysin ilmastoneutraali, vaikka olen lentänyt niin paljon. Suosin etäkokouksia – jo ennen koronaa siirsin aika monet kokoukset etäkokouksiksi.

ME EMME OLE TUOMAREITA

Markku Kulmala on ollut monta vuotta alansa siteeratuin

tutkija, jonka sanoilla on painoarvoa. Julkisuudessa hän on puhunut ilmastosta, mutta myös hyvin henkilökohtaisista ja vaikeistakin asioista. Viime lokakuussa hän antoi ET-lehdelle haastattelun, jossa puhui sukupuoltaan korjanneen lapsen isänä, koska halusi puheenvuorollaan auttaa muita samassa tilanteessa olevia.

– Olennaista on, että hyväksyy lapsensa. Olen ajatellut tämän aika pitkälle niin, että koska olen kristitty, niin en tuomitse muita ihmisiä. Tämä menee vähän kiertotietä, mutta tähän liittyy se, että en tuomitse sitäkään, että joku syö lihaa tai ajaa autoa. Me emme ole tuomareita, emmekä saa hylätä omaa lastamme tai muita läheisiämme. Siksi on oleellista pystyä hyväksymään lapsensa sellaisena kuin hän on. Ja muutkin ihmiset, Markku Kulmala sanoo.

Ei ole välttämättä helppo ymmärtää, että seksuaalinen tai sukupuolinen identiteetti ei ole valinta, vaan ominaisuus.

– Ilman muuta hyväksyn asian ja koetan tukea häntä niillä tavoilla kuin pystyn, mutta asiahan ei ole mikään helppo, ei yksilölle eikä perheelle, ei kellekään, hän kuvailee.

Ilmastoprofessori tekee työtä tulevaisuuden puolesta. Mistä hän itse haaveilee?

– Tämä on hyvä kysymys. Toivon, että itsellä ja läheisillä riittää terveyttä ja jälkipolvetkin voivat hyvin. Ja totta kai haaveilen siitä, että ehdin nähdä sen, että hiilidioksidipitoisuus alkaa laskea ilmakehässä, koska nyt se nousee joka vuosi selkeästi. Ja haaveilen siitä, että on aikaa olla rauhassa metsässä, mutta sitähan minulla on. Se on siis toteutuva haave, järjestelykysymys.

Olet sanonut uskovasi pieniin askeliin kohti parempaa huomista. Mitä pieniä askelia ehdotat Lieke-lehden lukijoille?

– Jos se on mahdollista, niin istuttakaa puita! Kuluttakaa vähemmän. Olkaa sovussa ja rauhassa itsenne ja läheistenne kanssa – mikä onkin jo vaikeampi asia – mutta puitten istuttaminen on sinänsä helppoa, jos on vähänkin sopivaa tonttia.

OLETKO
KÄYNYT?

TERHI RAUMONEN

Helposti saavutettavan Saaren kansanpuiston valtteja ovat upeat uimapaikat, mukavat melontareitit ja Kaukolanharjun kuuluisa näköala.

Kirkasvetiset suppajärvet ovat jääkauden jälkiä

Kuva: Jouni Palén

Kun Forssan kupeessa Tammelassa sijaitsevalta Saaren kartanolta vuokrattiin vuonna 1932 maata yleiseksi virkistysalueeksi, ei hinta päästä huimannut: markka vuodessa. Saaren kansanpuistoksi ristitty alue tuli kuuluisaksi suurista juhannusjuhlistaan ja kotiseututalo Lounais-Hämeen pirtistä, jossa yhä toimii hämäläisestä pitopöydästään tunnettu ravintola, kahvila ja Hakkapeliitta-museo.

Kansanpuisto sijaitsee viimeisen jääkauden yli 10 000 vuotta sitten muokkamalla Kaukolanharjulla, jolta aukeaviin maisemiin ihaistui **Albert Edelfeltin**. Taidemaalari vietti aikaansa Saaren kartanossa, jonka hänen vaimonsa suku omisti. *Kaukolanharju auringonlaskun aikaan* (1890) on yksi Edelfeltin kuuluisimpia maisemamaalauksia. Jos ei ennätä Ateenumiin ihailemaan sitä, voi kiivetä Kaukolanharjulle vuonna 1926 rakennettuun näkö torniin katsomaan maisemaa, josta

Kuva: wikimedia.org, Eerik Lehto

taulu on maalattu. Tornin lähellä on Albert Edelfeltin muistokivi.

Historian havinaa on myös Saaren salmen ylittävässä kaarisillassa, joka valmistui vuonna 1923 sisällissodan aikana tuhoutuneen sillan tilalle. Sillan lähellä on muisto vielä kaukaisemmasta sodasta: hautakiven alla lepää kolme isonvihan (1713-1721) aikaisessa taistelussa kuollutta tuntematonta sotilasta.

SUKELLA SUPPAAN

Vuodesta 1980 Saaren kansanpuiston ovat omistaneet Forssan kaupunki ja Tammelan kunta. Huippusuositut juhannusjuhlat ovat jääneet historiaan, mutta etenkin kesäaikaan kansanpuistossa riittää kävijöitä. Paikan vetovoima perustuu siihen, että se tarjoaa kompaktissa koossa mukavat puitteet vähän kaikkeen, sanoo erä- ja luonto-opas **Jouni Palén**.

– Useimmat tulevat kansanpuistoon uimarantojen vuoksi. Kuivajärvellä on tarjolla isompaa vettä ja hiekkarantaa. Aivan sen kyljessä on kirkasvetinen Suujärvi, joka on vähän erilainen uimapaikka.

Suujärvi on yksi alueen suppajärvistä. Ne muodostuivat jääkauden jälkeen, kun suuret jäävuoren palat hautautuivat hiekkään. Jään suluttua paikalle jäi syvä ja jyrkkäreunainen painuma, joka on täyttynyt harjasta kumpuavalla lähde- ja pohjavedellä.

Jouni Palénin mielestä parasta kansanpuistossa on Kaukolanharjun näkö tornin alue.

– Vaikkei tornikaan olisi auki, niin näköalat Kuivajärven ja Pyhäjärven yhdistävään salmeen ovat silti hienot.

Korkeuserojen vuoksi harjun alue on melko vaativaa maastoa. Sen sijaan Suujärven ympäri kulkeva polku on hiukan helppokulkuisempi. Raanpään laavulla voi tulistella ja vaikka yöpyäkin. Laavulle on parkkipaikalta noin 1,5 kilometrin matka, jonka pystyy kulkemaan myös pyörätuolilla tai lastenrattailla.

Koska kansanpuiston alue on vain muu-

taman kilometrin mittainen, on se patikoijille ja pyöräilijöille usein vain osa esimerkiksi Hämeen Ilvesreitille suuntautuvaa pitempää reissua.

KANOOTTIA ON HELPPO HALLITA

Eräenki-yritystä pyörittävä Jouni Palén vie erilaisia ryhmiä luonnonhelmaan, monesti vesille. Saaren kansanpuisto on mukava paikka melomiseenkin, hän sanoo.

– Saarensalmi on tosi viehättävä paikka. Siellä on saaria, joita voi kierrellä, ja rantautua voi Kuivajärven puolella uimarannalle tai laavulle tai Venesillan leirintäalueelle Pyhäjärven puolella.

Suosittu melontareitti, jonne Eräenkin ryhmiä usein vie, kulkee Liesjärveltä Turpoonjokea pitkin Kuivajärveen.

– Turpoonjoki on noin 11 kilometriä pitkä ja siitä kiva joki, että virtaukset ovat aika maltillisia. Jos lähtee Liesjärven kansallispuistosta matkaan, niin Saaren kansanpuistoon tulee melomista noin 24 kilometriä.

Eräenkin retkikalenterissa on kaikille avoimia melontaretkiä esimerkiksi Turpoonjoelle tai Loimijoelle Forssan kansallisen kaupunkipuiston maisemiin. Mukaan voi mennä, vaikkei aiempaa kokemusta melomisesta olisi.

– Uimataito on ainoa vaatimus. Avokanootin kanssa pääsee nopeasti sinuiksi. Jos sattuu tuulinen keli, niin meloessa joutuu työtäkkin tekemään. Pääsääntöisesti ne ovat kuitenkin enemmän luontoretkiä kuin urheilusuorituksia, Jouni Palén sanoo.

Vesiltä käsin aukeaa ympäröivään luontoon uusi ikkuna.

Katso lisää:

luontoon.fi/saari
lounais-hameenpirtti.fi (ravintola- ja kahvilapalveluja, museo)
erarenki.fi (luonto- ja melontaretkiä, kanoottien ja riippumattojen vuokrausta omatoimiretkille)

Pikkulapista voi nauttia monella tavalla

OLETKO KÄYNYT?

Neljän kunnan alueella kulkevalla Harjureitillä on komeat maisemat ja mukava maasto ulkoiluun, sillä siellä ei kahlata kurassa eikä rämmitä ryteikössä.

TERHI RAUMONEN, KUVAT: VESA VIITALA

Pandemia-aika sai suomalaiset lähtemään luontoon, mikä on tarkoittanut joillakin ulkoilupaikoilla suoraista tungosta. Huittisten, Loimaan, Säkylän ja Oripään yhteisellä Harjureitilläkin käyttäjämäärät ovat kasvaneet. Ruuhkaa ei kuitenkaan ole, sillä reitillä on mittaa kokonaiset 28 km ja tulipaikoilla varustettuja laavuja on useita.

Uusin laavu rakennettiin kaksi vuotta sitten Porsaanharjun näköalapaikalle. Samalla reitin lähtöpaikoille tehtiin uudet karttaopasteet. Kunnat pitävät reitistä hyvää huolta, kiittelee alueella toimiva yrittäjä **Esa Lähteenmäki**, jota voi kutsua Harjureitin isäksi – hänen ideastaan reitti toteutettiin kuntien yhteisenä EU-hankkeena yli 20 vuotta sitten.

Talvella Harjureitillä hiihdetään. Kevään tullen harju kuuu paljon nopeammin kuin monet muut maastot, eikä muutu mutavelliksi. Mäntymetsässä on suorastaan puistomainen tunnelma, ja poluilla voi kulkea lenkkareilla ja ajaa maastopyörällä. Reitin opastaulut esittelevät harjuluonnossa viihtyviä kasveja ja eläimiä sekä alueen geologiaa.

Mäntykankaalta kannattaa poiketa tutustumaan myös Iso-suolle, jossa on puolentoista kilometrin mittainen pitköspuureitti.

– Suolla on oma tunnelmansa, siellä on ihan erilaiset tuok-

sut ja kasvit kuin kuivalla kankaalla, Esa Lähteenmäki kuvaillee.

Toinen erilainen luontokohde reitillä on Myllylähteen alue lehtoineen.

– Ei varmaankaan monessa paikassa voi kuulla keväällä niin paljon linnunlaulua kuin siellä, koska äänessä on niin paljon eri lajeja.

Esa Lähteenmäen yritys Toimintaloma vuokraa Harjureitin varrella mökkejä ja saunoja. Nyt kävijöille tarjolla on myös kokonaisuus, jota hän kutsuu lampikylpyläksi. Siihen kuuluvat pohjavesilammen uimapaikan lisäksi kotasauna, savusauna, poreamme ja suurempi lämpöamme, johon mahtuu kerralla parikymmentäkin ihmistä.

– Monet asiakkaat ovat kertoneet, että heillä on ollut tapana käydä vuosittain kylpylässä, mutta nyt he eivät ole rohjenneet lähteä, ja tulivat sitten tänne.

LÄSKIPYÖRÄILIJÄT PALAAVAT HYMYSSÄ SUIN

Korona-aika jätti loimaalaisen Matka-Viitalan tilausajobussit seisomaan pihalle, ja yrityksessä keksittiin kokeilla, josko ihmisiä kiinnostaisi vuokrata niin sanottuja läskipyöriä eli paksurenkaisia maastopyöriä.

– Fatbike-vuokraus aloitettiin viime heinäkuussa kahdella pyörällä, ja vastaanotto oli niin innostunut, että pyöriä on nyt kymmenen kappaletta ja lisäksi yksi juniorikokoinen sähköavusteinen maastopyörä. Lapsia varten on myös peräkärry ja pyörän runkoon kiinnitettävä istuin, kertoo **Kirsi Viitala**.

Useimmat pyörän vuokranneet suuntaavat Harjureitille, jonka leveä ulkoilutie sopii läskipyöräilyyn kuin nenä päähän.

– Siellä ei ole kivikkoa eikä juurakkoa, vaan on mukavaa ja turvallista ajaa. Ja vaikka on paikoitellen löysää hiekkaakin, niin sähkö ja leveät renkaat tekevät sen, että silti pystyy hyvin pyöräilemään. Normaali maastopyörähän vähän vemputtaa löysässä hiekassa, mutta tuo kulkee hyvin.

Useimmat ajavat koko 28 kilometrin mittaisen perusreitit, jonka varrella on useita laavuja tulipaikkoinen ja vessoineen. Kankaanjärven, kirkasvetisen suppajärven, ympäri voi pyöräillä maisemia ihailemassa ja vaikka pulahtaa uimaankin, Kirsi Viitala vinkkaa.

Sähköavusteisen maastopyöräilyn suosio on räjähtänyt, ja syynä on tietysti helppous: hommaan ei tarvita kovaa kuntoa tai suurta pyöräilykokemusta. Riittää, kun jalat toimivat.

– Kun sähkö avustaa, ovat kaikki porukan polkijat tasaverlaisia. Pyörissä on kolme avustustehoa, joista voi valita sen mukaan, miten jaksaa pyöräillä. Ja jos haluaa oikein kuntoilla, niin avustuksen saa poisikin.

Virttaabikesin asiakkaiden ikähaarukka on ollut suuri, nuorisosta noin kahdeksankymmppisiin pyöräilijöihin. Yhteistä kaikille on ollut se, että pyöräilystä Harjureitillä on nautittu.

– Hymyssä suin sieltä aina palataan.

Katso lisää:
harjureitti.fi
virttaabikes.fi
toimintaloma.fi

Puurijärvi-Isosuolla ihaillaan luontoa lintujen ehdoilla

TERHI RAUMONEN

Huittisten, Kokemäen ja Sastamalan alueella sijaitsevassa kansallispuistossa pitää antaa linnuille pesimärauha, mutta vastineeksi siellä voi nähdä lukemattomia erilaisia siivekkäitä.

Nimensä mukaisesti Puurijärvi-Isosuo on kaksiosainen kansallispuisto, johon kuuluvat Isosuon suoalue ja matala, ruovikkoinen Puurijärvi ympäristöineen. Puurijärvellä pesii noin 35 lintulajia, ja muuttoaikaan siellä voi nähdä satojen joutsenten ja metsähanhien parvia.

Lintu- ja luontoharrastaja **Johanna Inomaa** retkeili kansallispuistossa viime syksynä.

– Nukuin yön riippumatossani nuotiopaikalla joen rannassa. Silloin kuulee kaikenlaista, mitä päiväsaikaan retkeillessä ei välttämättä lainkaan kuulisi. Oli hanhien, kurkien ja joutsenten muuttoaika, ja lintujen ääniä kuului myöhään iltaan saakka. Lähistöltä lähti ainakin tuhatpäinen hanhiparvi liikkeelle, hän kuvailee.

Seuraavana päivänä oli näköhavaintojen vuoro, ja Johanna näkikin lintulajin poikineen.

Lintujen tarkkailuun on puistossa tarjolla monta paikkaa: korkea Kärjenkallion torni, matalammat Mutilahden ja Ahvenuksen tornit, esteetön luontolava ja Isosuon luontotorni. Kaikista näkee hiukan eri lajeja. Puurijärvellä voi nähdä esimerkiksi kalasääsksen ja ruskosuohaukan, Isosuolla paljon erilaisia, myös hiukan harvinaisempia kahlaajia. Omista välineistä riippuu, minne kannattaa suunnata katselemaan.

– Peruskiikareilla näkee ihan kivasti esteettömältäkin lavalta. Korkeasta tornistakin näkee kyllä, mutta kaukoputki on melkein tarpeen siellä, että tulee hyöty siitä korkeudesta, Johanna Inomaa neuvoo.

Hän kiittelee Puurijärvi-Isosuon hyviä opasteita. Kerrospukeutuminen ja kumisaappaat ovat puistossa tarpeen, Johanna muistuttaa. Hän on tykästynyt myös suodattimella varustettuun juomapulloon,

jonka voi täyttää virtaavasta vedestä ja säästyä juomaveden kantamiselta.

SUOSIRKKOJA JA HYPPYHÄMÄHÄKKEJÄ

Erä- ja luonto-opas **Kaisu Seppänen** suosittelee kansallispuistoa lintujen ystävien ohella päiväretkikohteeksi perheille.

– Isosuon luontopolun kahden kilometrin mittaiset pitkospuut lapsetkin jaksavat kävellä ja pääsevät kiipeämään luontotorniin. Reitiltä voi poiketa käymään turvesuulissa, jonka sisällä on opastauluja turpeennostosta.

Vaikka Puurijärvi-Isosuo on tunnettu nimenomaan linnustostaan, on alueella tietysti muitakin eläimiä. Lapsia voivatkin innostaa enemmän perhoset ja kaikenlaiset pikku öttiäiset.

– Pitkospuiden varrella voi nähdä vaikka värikkäitä suosirkkoja ja hyppyhämähäkkejä sekä sudenkorentoja. Perhosista suolla viihtyy esimerkiksi pursuhopeatäplä, Kaisu Seppänen vinkkaa.

Pikkuväkeä voi kiinnostaa myös Mutilahden lintutornin lähelle rakennettu kalapato.

Jos seurueessa on lastenrattaita tai pyörätuolilla liikkuvia, kannattaa lähtöpaiaksi valita Kärjenkallion pysäköintialue, josta pääsee kulkemaan esteettömälle luontolavalle. Myös käymälä on siellä esteetön.

Koska Puurijärvi-Isosuo on ensisijaisesti lintujen suojelualue, on siellä liikkuminen hyvin rajoitettua etenkin lintujen pesimäaikaan. Ainostaan tulentakopaikalla on lupa teltailla. Puurijärven vesialueella on lupa kulkea vain joulutammikuussa. Jokialueilla sen sijaan saa liikkua, joten kansallispuistoon voi saapua Kokemäenjoen ja Ala-Kauvatsanjoen kautta meloen tai soutaen.

– Meiltä tulee matkaa Ala-Kauvatsanjoen nuotiopaikalle 7,5 km ja Puurijärven rajaavalle padolle 9,2 km. Kummastakin kohdasta pääsee rantautumaan ja patikoi- maan Isosuolle.

Reitti on helppo, eikä sillä ole koskia. Kohtuu vähäinen melontakokemuskin siis riittää, Huittisissa toimivan Kajakkikioskin **Hanna Renfors** sanoo.

Katso lisää:

luontoon.fi/puurijarvi-isosuo
ilontuli.fi (luontoretket ja opastukset)
kajakkikioski.fi (kajakien ja SUP-lautojen vuokraus, opaspalvelut)

MIIKA RUMMUKAINEN

Kukapa ei olisi kuullut energiatehokkuuden edistämisestä osana EU:n energia- ja ilmastopolitiikkaa tai energiatehokkuutta parantavien hankkeiden avustuksista, kuten ELY-keskusten myöntämä avustus pientalon öljylämmityksestä luopumiseksi.

Kirjoittaja on

Miika Rummukainen.

Hän työskentelee Sallila Energiassa aurinkosähköjärjestelmien ja sähköautojen latauspisteiden myynnissä ja on mukana uusien tuotekokonaisuuksien kehittämisessä. Hänellä on myös kokemusta rakennusten energiatehokkuusasioiden parista.

Energiatehokkuus on osa arkea

Kirjoitettujen artikkelien määrän ja avustushakemusten suosion perusteella voidaan päätellä, että kansalaisia kiinnostaa energiatehokkuus ja siihen liittyvät toimenpiteet näinä aikoinakin. Onkin ajankohtaista muistutella tehävistä energiatehokkuuden parantamishankkeista, erityisesti kun asumiseen ja liikkumiseen on jatkuvasti tarjolla uusia "sähköistäviä" vaihtoehtoja.

ASUMISEN ENERGIATEHOKKUUS

Taloyhtiöt ja niiden hallitukset sekä osakkaat ovat yleensä keväällä aktiivisia keskustelemaan isännöitsijöiden kanssa suunnitelmista energiatehokkuuden parantamiseksi. Tänä keväänä ennustetaan kasvavaa kiinnostusta sähköautoiluun

(sähköautojen latauspistokkeiden lisäykset) ja lämmityksen sähköistämiseen. Aurinkosähköjärjestelmiin odotetaan poikkeuksellista, kasvuloikkamaista kiinnostusta, kun vuodenvaihteessa voimaan tullut asetus sallii selkeän kannattavuuden parantumisen taloyhtiöiden aurinkosähköjärjestelmähankinnoille, lisäksi huhtikuussa oikeus vielä selkeytti taloyhtiön oikeutta myydä aurinkosähköä. Onkin odotettavissa vilkasta keskustelua taloyhtiöiden kevään kokouksiin.

Lisätiedon tarve niin taloyhtiöissä kuin muillakin energiankuluttajilla energiatehokkuuden hyödyistä ja taloudellisista kannattavuuksista on suuri. Useinhan ainakin isompien hankkeiden esteeksi tulevat epätietoisuus ja kustannukset.

Esimerkki energia- tehokkuushankkeen hankintapolusta erityisesti tietoisuuden lisäämisen näkökulmasta:

- 1 Lähtökohtana energiatehokkuuden parantamisella on, että on riittävästi tietoa nykytilanteesta: riittävä oman kulutuksen seuranta profileineen ja mahdollisen oman tuotannon mittarointi. Kulutettujen energioiden hankintahinnat ja laskutus viime vuosilta on myös hyvä olla käsillä. Lisäksi riippumatonta tietoa vaihtoehtoisista ratkaisuista ja niiden soveltuvuudesta kohteeseen on hyvä olla saatavilla jo selvityksien aloitusvaiheessa.
- 2 Tarjousten pyytämiseen ja hankintapäätöksen tekemiseen on energiatehokkuuden parantamishankkeissa tarpeen olla tarkennetut energiatiedot, tilannetieto kohteen sähköverkon kunnosta ja kohteen piirustus- ja mittatietoja. Tässä vaiheessa on myös hyvä varmistaa uuden ratkaisun mahdollisesti tarvitsemat luvat sekä tarjolla olevat rahoitukset ja avustukset.
- 3 Suunnittelu- ja toteutusvaihe on yleensä valitun toimittajan tehtävä. On tärkeää huomioida riittävä aika käyttöönottoon, koulutus, ohjeistus ja opastus tarvitseville. Aurinkosähköjärjestelmistä on muistettava tehdä ennen verkkoon kytkemistä ilmoitus paikalliselle sähkönsiirtoyhtiölle!
- 4 Käyttö- ja seurantavaiheessa on tärkeää varmistaa järjestelmän toimivuus oikein. Havaittuihin toiminnan muutoksiin on syytä reagoida aktiivisesti. Aktiivisella seurannalla ja avoimuudella voidaan todentaa ja tiedostaa, onko energiatehokkuus parantunut suunnitellusti ja taloudelliset hyödyt saavutettu.

Rakennusten energiatehokkuushankkeissa vaikuttaa useimmiten merkittävästi kohteen sähkönkulutukseen: sähköautojen latauksella ja lämmityksen sähköistämällä sähkön kulutusta lisäävästi ja aurinkosähköjärjestelmällä omaa kulutusta vähentävästi. Tänä päivänä näitä parannuksia tehdään jopa samaan aikaan, jolloin on hyvä ymmärtää nykyisen sähkönkulutuksen profiili ja millaisia muutoksia yllä mainitut toimenpiteet aiheuttavat. Voi olla jopa niin, että yhtenä lisätoimenpiteenä on järkevä uusia sähkösopimus.

LIKKUMISEN ENERGIATEHOKKUUS

Liikkumisen sähköistymisen kehitys parantaa energiatehokkuutta, kun riippuvuus öljystä vähenee ja päästöt vähenevät. Tällä hetkellä liikkumisen sähköistymisessä suurin keskustelu tapahtuu sähköautojen ympärillä, kuten jo aiemmin kerrottiin kiinnostuksesta ja tarpeesta sähköautojen latauspisteiden lisäämiseen. Sähköautoja oli Suomessa viime vuoden lopussa noin 55000. Määrä on lähes kaksinkertaistunut vuoden aikana. Latauspaikkojen määrän kasvutahdia on pidetty myös hyvänä. Nykyisellään Suomessa on noin 40 latausautoa yhtä julkista latauspaikkaa kohden.

Sähköauto ei kuitenkaan ole ainoa mahdollisuus. Sähköpyörä on yksinkertainen, tuttu ja helposti lähestyttävä sähköinen ajoneuvo. Tämän kevään kiinnostusta on vielä lisännyt saatavilla oleva uusi työsuhdepyörän veroetu: työnantajan hankkima pyörä on tuloverovapaa 1200 euroon saakka vuonna 2021 (lisätiedot www.vero.fi).

Energiatehokkuustyössä niin taloyhtiöissä, yrityksissä kuin kaikissa energiankuluttajissa on oleellista saada se osaksi toiminnan arkea. Kyseessä ei ole kerratuntuoinen projekti, vaan energiatehokkuuden mittaaminen ja seuranta on osa jokaista päivää. Vain näin päästään energiatehokkuuden jatkuvaan parantamiseen ja kustannussäästöihin.

Sähköistä kevättä ja kesää energiatehokkaasti!

■ Energiatehokkuustyössä niin taloyhtiöissä, yrityksissä kuin kaikissa energiankuluttajissa on oleellista saada se osaksi toiminnan arkea.

Online on asiakkaan oma asiointikanava

Online-palvelu on turvallinen ja kätevä tapa asioida kanssamme itse valitsemanasi ajankohtana. Palvelun käyttäjäksi pääset kotisivuiltamme löytyvästä **Kirjaudu Onlineen** -linkistä.

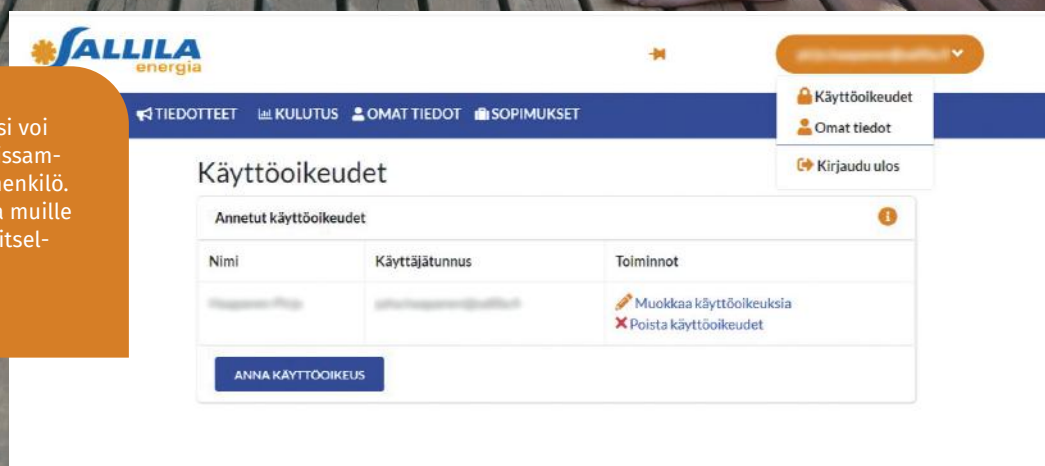

REKISTERÖIDY
KÄYTTÄJÄKSI

Palvelun käyttöönotto edellyttää rekisteröitymistä. Tähän tarvitaan vahva tunnistautuminen esimerkiksi pankkitunnuksilla.

HALLITSE
KÄYTTÖOIKEUKSIA

Online-palvelun käyttäjäksi voi rekisteröityä asiakastiedoissamme pääasiakkaana oleva henkilö. Hän voi halutessaan antaa muille käyttöoikeuksia tai liittää itselleen muita asiakkauksia.

SALLILA energia

ETUSIVU TIEDOTTEET KULUTUS OMAT TIEDOT SOPIMUKSET

Omat tiedot

Käyttäjätunnus ja salasana

Vaihda käyttäjätunnus tai sähköpostiosoite Vaihda salasana Posti käyttäjätunneille

Markkinointilupa

☒ Sallila Energia Oy voi lähettää minulle sähköisesti tarjouksia omista tuotteistaan ja palveluistaan

TALLENNNA

Liitetyt asiakkuudet

Nimi	Asiakasnumero	Puhelinnumero ja sähköposti	Postiosoite	Oletuslaskutus
Asiakas	20000	00000000000000000000	00000000000000000000	00000000000000000000

LISÄÄ UUSIA ASIAKKUUS MUOKKAA YHTIYSTIETOJA

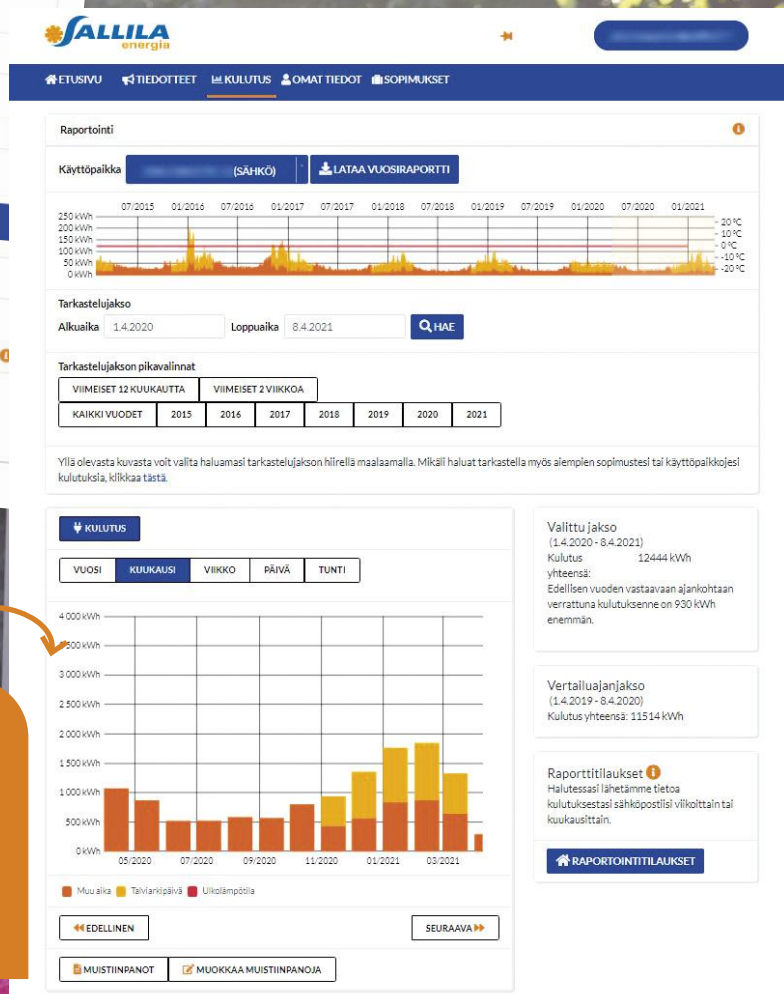
Yhteiset asiakkuudet

Täältä näet, kenellä muilla käyttäjillä on samoja asiakkuuksia kuin sinulla.

Käyttäjä Yhteiset asiakkuudet

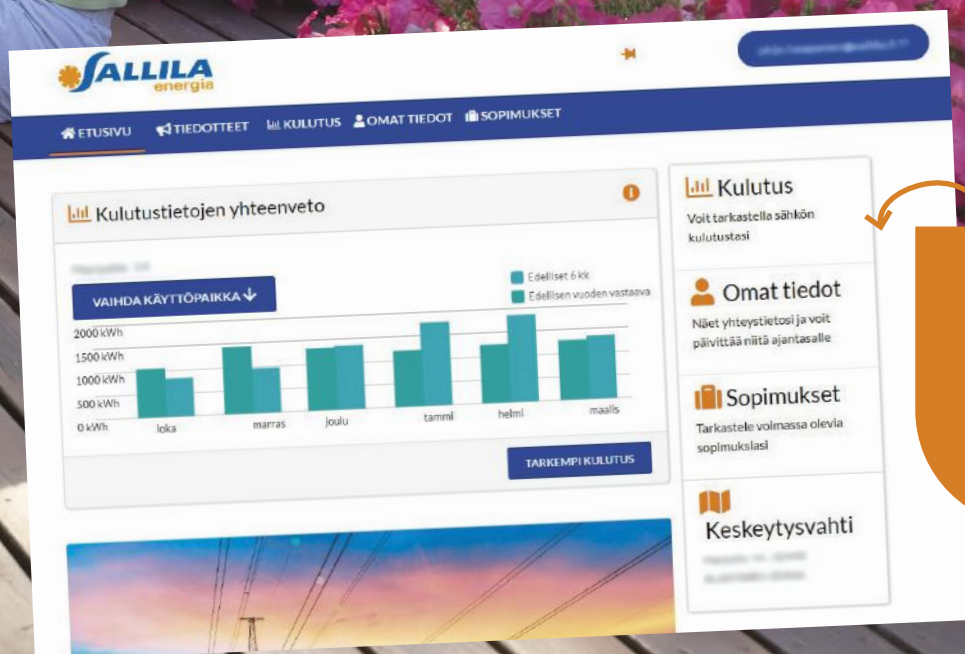
OMAT TIEDOT

Omat tiedot -sivulla voit muokata yhteystietojasi sekä Onlinein käyttäjätunnusta ja salasanaa. Täällä voit myös lisätä uusia asiakkuuksia omien käyttäjätunnustesi yhteyteen.

SEURAA ENERGIAANKÄYTTÖÄSI

Online-palvelussa voit mm. tarkastella sähkönkulutustasi haluamallasi ajanjaksolla vuosi-, kuukausi-, viikko-, päivä- tai tuntitasolla. Halutessasi voit tuottaa Excel-raportin kaikista käyttöpaikoista.

HYÖDYNNÄ PALVELUT

Muun muassa laskuarkisto, keskeytysvahti ja sopimushallinta ovat Onlineissa jo käytössä olevia tai lähiaikoina käyttöön tulevia palveluja. Ota käyttöön ja hyödynnä monipuolinen Online!

Rovio Pet Foods tekee lähiruokaa nelijalkaisille ystäville

Kananmunasta saa laadukasta ruokaa myös lemmikeille

LIEKE
KYLÄSSÄ

Loimaan Niittukulmalle viime vuonna noussut lemmikkirookatehdas on ensimmäinen laatuaan Suomessa, ja täydellä kapasiteetilla toimiessaan se pystyy tuottamaan vuodessa 15 miljoonaa kiloa koiran- ja kissanruokaa.

"Werraton" lukee pussin kyljessä, ja terhakkaan koirahahmon vieressä on Avainlippu-merkki suomalaisen työn merkiksi. Pakkauksen sisällä on loimaalainen innovaatio: kotimaista koiranruokaa, jonka tärkeimpänä proteiininlähteenä on tuore kananmuna.

Ennen kuin Werratonta ryhdyttiin pakkaamaan Niittukulman tehtaassa, tarvittiin kuitenkin paljon työtä, ja työtä riittää edelleen, kertoo Rovio Pet Foodsin yrittäjä **Tero Rovio**.

– Idea lähti siitä, että olin Suomessa käymässä tehtaassa, jossa valmistettiin lemmikkirookalinjastoa Pietariin. Aloin tutkia markkinoita ja totesin, että lähes kaikki lemmikkien kuivaruoka tuotiin tänne ulkomailta. Teurastuksen sivuvirrat viedään meiltä Eurooppaan ja tuodaan sitten jalostettuna tän-

ne takaisin, sehän on älytöntä, Tero Rovio sanoo.

Hän ryhtyi selvittämään, mitä älyttömälle tilanteelle olisi tehtävissä. Alkumarkkinaselvityksen jälkeen pohdinnan alle tulivat raaka-aineet, ja kohta ensimmäiset reseptit pääsivät testiin.

Luonnonvarakeskus saatiin mukaan kehitystyöhön.

– Alettiin viedä isolla vaihteella hommaa eteenpäin, ja vuokrattiin Irlannista lemmikkirookatehdas. Vietiin raaka-aineet sinne mukana ja katsottiin, miten homma toimii. Valmistusta testattiin Suomessa koirilla ja todettiin, että oli saatu aikaan ihan hyvät reseptit, jotka olivat erilaiset kuin muilla valmistajilla. Siltä pohjalta uskalsin tehdä investointipäätöksen, Tero Rovio kertoo.

Ideasta tehtaan avaamiseen oli kulunut aikaa kaksi vuotta ja neljä kuukautta.

TUOTTEEN HIILIJALANJÄLKI ON PIENI

Mettähannankadulle noussut lemmikkien kuivaruokatehdas on ensimmäinen laatuaan Suomessa.

– Aiemmin oli olemassa vain yksi koiranruokalinjasto Raision tehtailla, ja siellä muut kotimaiset toimijat teettävät ruokaa. Meidän tehtaamme laitteet on tehty Suomessa. Vain pakkauskone tuotiin ulkomailta, koska sopivaa ei saatu Suomesta, Tero Rovio kertoo.

Hallirakennukselle tuli kokoa 1500 neliometriä, ja varsinaiselle tuotantolaitokselle 400 neliötä. Syksystä saakka tehtaassa on valmistettu koiranruokanappuloita: jauhettu, sekoitettu, kypsennetty, kuivatettu ja lopulta pussitettu valmiita tuotteita, jotka lähtevät maailmalle rekkakyydillä. Mitä sinne kuuluu nyt?

– Nyt on tuotanto saatu pyörimään hyvin ja laatu saatu vakioksi. Hukkamäärät on saatu hyvin pieniksi. Tuotekehitystä tehdään koko ajan, ja yhteistyösystemejä on menossa. Ulkomailta on tullut kyselyjä. Niitä kartoitetaan ja katsotaan, mihin lähdetään ja millä aikataululla. Ja kissanruoka on juuri saatu kauppoihin, Tero Rovio luettelee.

Tehtaan tuotantomäärä on toistaiseksi salaisuus, mutta sen tuotantokapasiteetti on 15 miljoonaa kiloa vuodessa. Tällä hetkellä tehdas työllistää alun toistakymmentä ihmistä.

Uusinta teknologiaa edustava tehdas on tietysti myös mahdollisimman energiatehokas.

– Kuivurista lämpö kierrätetään takaisin, ja tällä hetkellä se toimii kaasulla. Jotta tehtaan ekologisuus kasvaisi entisestään, on suunnitteilla aurinkokennän rakentaminen ja biokaasun käyttö.

Werraton-lemmikkirookan hiilijalanjälkilaskelma ei ole vielä valmis, mutta tuotteen hiilijalanjälki on hyvin pieni, Tero Rovio sanoo.

– Pitkiä kuljetusmatkoja ei ole, sillä kaikki raaka-aineet tulevat meille niin läheltä kuin mahdollista, ja tuote valmistuu täällä alusta loppuun saakka. Pakkauskalvotkin tulevat läheltä, Säkylästä.

Klinikaeläinhoitaja
Kaisa Kiikka ja eläin-
lääkäri Noora Sjögren.

Eläinlääkäri Maria Pushkina.

KOTIMAISSUUS KIINNOSTAA KULUTTAJIA

Rovio Pet Foods valmistaa lemmikkiiruokansa Loimaan ja sen lähialueen viljelijöiltä tulevasta ohrasta, kaurasta ja härkävavusta, kotimaisesta siipikarjan lihasta ja kakkosluokan kananmunista, jotka tulevat sekä Tero Rovion omasta kanalasta että vajaan kilometrin päästä Kieku Oy:n munanpakkaamolta. Munat käytetään kokonaan, sillä kuorista saadaan koiranruokaan kalsiumia.

Tuoreen kananmunan käyttö on yrityksen oman tuotekehityksen tulos.

– Se on ihan meidän oma innovaatio. Kananmuna on mitä parhain proteiininlähde, ja siinä on optimaalinen aminohappokoostumus. Valmistusprosessissa oli haasteensa, mutta siihen löydettiin ratkaisu, Tero Rovio kertoo.

Lemmikkiruokien tuotekehittelyn pääarkkitehti on **Susanna Särkijärvi**, pitkän linjan eläinten ravitsemuksen asiantuntija, joka siirtyi Luonnonvarakeskuksen tutkijan työstä Rovio Pet Foodsin tuotekehityspäälliköksi.

Tiimiin kuuluu myös eläinlääkäri, maatalous-metsätieteiden maisteri ja agronomi **Noora Sjögren**, joka on perehtynyt eläinten ravitsemukseen liittyviin ongelmiin kuten allergioihin. Werraton-ruuassa onkin yhtenä vaihtoehtona viljaton nappula, joka sopii monille ravinnon vuoksi oirehtiville koirille.

– Olemme saaneet Werratomasta erittäin positiivista palautetta. 99 % palautteesta on ollut hyvää. Ruuat toimivat hyvin: ulosteen määrät ovat pienentyneet ja allergiaoireet vähentyneet.

Loimaalaista koiranruokaa on saatavilla jo ympäri Suomen sekä K- että S-ryhmän kaupoissa, Hankkijalla, Tokmannilla, joisakin Motonetin liikkeissä, Puuilossa, Peten Koiratarvikkeessa ja useissa verkkokaupoissa, mm. Verkkokauppa.comissa sekä tietysti omassa tehtaanmyymälässä. Tällä hetkellä paras markkina-alue on pääkaupunkiseutu, Tero Rovio sanoo.

Werratonta syödään myös hänen kodissaan.

– Omassa taloudessa on ollut koiria lapsuudesta saakka. Nyt kotona on labradorinnoutaja Sulo, joka on syönyt Werratonta kohta jo kaksi vuotta. Hyvin maistuu ja koira voi hyvin.

Loimaasta on rytinällä tullut Suomen koiranruokapitäjä, sillä toinen suomalainen koiranruuan valmistaja, Dagsmark, muutti hiljattain Mellilään. Tero Roviota kilpailu ei haittaa.

– Muitakin hankkeita on menossa, ja alan kotimaisuus tulee kasvamaan. Se on positiivinen asia. Tilaa on, sillä kotimaisen lemmikkiruuan markkinaosuus on noin 10 %. Vertailun vuoksi esimerkiksi Ruotsissa vastaava luku on 75 %. Lemmikkipuoli seuraa aika pitkälle humanipuolta, ja kotimaisuus on edelleen kasvava trendi, hän uskoo.

Tehtaan yhteydessä on moderni pien-eläinklinikka

Lemmikkiruokatehtaan kylkiäisenä loimaalaiset saivat uuden pieneläinklinikan, kun toimistoa rakennettaessa huomattiin, että eläinlääkäripalvelulle olisi oikeastaan sen yhteydessä kovin sopiva tila. Rovio Vetillä lemmikkejä hoitavat eläinlääkärit **Maria Pushkina** ja Noora Sjögren.

– Omien ja tuttavapiirin kokemusten mukaan Loimaan seudulla oli lisätarvetta eläinlääkäripalveluille, sillä niiden saatavuus on ollut välillä heikkoa. Meidän missiomme oli tehdä kattavilla varusteilla oleva, nykyaikainen klinikka, Tero Rovio kertoo.

Rovio Vetissä pystytään analysoimaan veri- ja virtsanäytteet. Ultraäänilaite on huippuluokkaa. Leikkaussalissa on inhalaatioanestesia-laitteisto ja laitteet potilaan elintoimintojen seuraamiseen anestesian aikana. Lisäksi anestesian valvoo aina klinikkaeläinhoitaja.

– Röntgentilatkin ovat olemassa. Ne eivät vielä ole toiminnassa, mutta tulossa jossain kohtaa, Tero Rovio lupaa.

Loimijoki
sivujokineen yhdistää
Liekkeen jakelualueet.
Tämä juttusarja kertoo
elämästä joen varrella
ennen ja nyt.

Varrella virran

OSA 1: FORSSA

TERHI RAUMONEN

Tammelan Pyhäjärven pohjukassa on Hannulanlahti. Sieltä Loimijoki saa alkunsa, ja hetken peltojen keskellä kiemurreltuaan se saapuu Forssan puolelle.

Viksbergissä jokivarren maisemaan ilmestyy kiitotie. Ollaan Forssan 1960-luvulla avatulla lentokentällä, jota hallinnoi Forssan Ilmailuyhdistys. Yhdistyksellä on nelisenkymmentä jäsentä: lentäjien lisäksi myös lennokkiharrastajia.

Hallissa ovat ilmailuyhdistyksen omat koneet, Piper PA 181 ja ultrakevyt Ikarus C42. Siellä hääriivät myös **Kalervo Kaleva** ja **Mauri Nygård**, joka on rakentanut lentokoneensa itse. Toimittaja istutetaan kompaktin kokoiseen ohjaamoon, ja Nygård esittelee mittaristot ja hallintalaitteet. Siiven päälle ei saa astua, koska se voisi vaikka hajota, ja Nygård on rakentanut koneitaan monta vuotta.

Sitten alkaa kentällä tapahtua: Riihimäkeläinen **Petri Miikkulainen** ottaa koneensa siivissä olevista bensatankeista näytteet siltä varalta, että polttoaineen joukkoon olisi päässyt vettä. Ei ole, joten muutaman hetken kuluttua Piper Archer rullaa kiitotielle. Nousu on nopeasti ohi: ei tarvita edes puolikasta 820 metrin kiitotiestä, kun kone on jo hyökännyt keveästi yläilmoihin.

Kohta se katoaa pumpulilta näyttävien pilvien sekaan. Miikkulainen lähtee käymään Porissa.

ONKO POHJASSA OLUTKOREJA?

”Varsinkin oluttehtaalla päin sai nähdä räy-

hääviä ja hoipertelevia miesjoukkoja. Pitkin pellonpenkereitä ja jokivartta, heinäsuovien sisällä, Viksbergin kartanon makasiinien seinustoilla ja riihenlakan alla istuskeli sakkeja olutkori piirissä keskellä. Miehet pelasivat korttia ja horittivat välillä kurkuunsa oltta. Kun yksi kori loppui, koottiin rahaa, ja joku liukkaampi miehistä lähti hakemaan uutta kaljarisua. Kortinpeluu sekaantui, äänenpito vahveni ja yhtenäen tupautui riitaa. Poliisi lähestyi! Miehet nousivat ylös, joku otti olvirisun olkapäälleen, ja sakkilähti hakemaan uutta istuinpaikkaa. Sousivat paatilla joen yli Linikkalan luhdalle. Kas, siellä sai olla rauhassa, ja oluttehdas oli lähellä. Tämän tästä joku sousi joen yli uutta risua hakemaan. Kun sakkilähti lopulta palasi takaisin, vene kaatui juopuneitten varomattomuudesta. — Monta olutkoria on aikojen kuluessa vaipunut joenpohjaan, ja taitaa siellä liejussa vieläkin maata täysi-näisiä olutpulloja.” (Esko Aaltonen: Entisajan Forssaa ja sen väkeä)

Joki on tehnyt taas pari loivaa mutkaa, ja nyt sen toisella puolella häämöttää Prismen paikoitusalue. Näillä main sijaitsi tehtailija **Axel Wahrenin** 1850-luvulla rakennuttama oluttehdas, jossa pantiin olutta vuoteen 1911 saakka. Panimosta on jäljellä vain sinne johtanut tie, tyhjä tontti sekä lähellä jokea lehtikuusia ja ruusupensaita tehtaaseen liittyneen asuinrakennuksen puutarhan jäänteinä.

Entinen meijeri ja kylpylaitos.

Montako olutkoria pohjassa vielä maaka muistona iloisesta elämästä? Joki ei kerro, se jatkaa matkaansa kohti Forssan keskustaa.

POMMIT LOISKAHTIVAT JOKEEN

Ensin saavutaan toki Kutomon alueelle. Joen eteläpuolella päivystää joukko kohteita, punatiilisiä 1800-luvun tehdaskennuksia. Kutomon perusti sama mies kuin aiemmin kehräämönkin, ruotsalais-syntyinen Axel Wahren. Nyt kutomora-kennuksissa ei enää kudota, mutta Rykkeri painaa siellä kangasta, ja muitakin käsityöalan yrittäjiä löytyy.

Vastarannan korkea tiiliipiippu kuuluu Forssa-yhtiön 1921 valmistuneeseen voimalaitokseen. Arkkitehti **Karl Lindahlin** suunnittelemaa uljasta laitosta pidettiin aikanaan maan uusien voimakeskusten esikuvana.

Voimalaitos ajettiin alas toistakymmentä vuotta sitten. Nyt sen vanha kattilahalli on tyhjiään, kertoo viimeinen voimalaitospäällikkö **Jouni Ahlgren**, joka operoi laitosta sekä Finlaysonin että Vapon omistajuuden aikana, yhteensä 34 vuotta.

— Kattilat on purettu pois, mutta turbiinialissa on vielä alkuperäiset höyryturbiinit. Kattilateho oli maksimissaan 50 tonnia höyryä/tunti. Kaukolämpöä tehtiin aikoinaan Forssan kaukolämpöverkkoon 15 MW muutaman vuoden ajan, ennen kuin kaupunki rakensi Kiimassuon voimalaitoksen, Ahlgren kertoo.

Loimijoen ylittävä katettu silta on myös 1920-luvun perua ja näyttää romanttiselta kuin Hiljaiset sillat -elokuvassa kon-

Kivanc Güzel ja Laura Ahlbom ravintola Statuksen terassilla.

Petri Miikkulainen lentää kohti Forssasta Poriin.

sanaan. Jouni Ahlgren hiukan romuttaa tunnelmaa kertomalla, että kyseessä on putkisilta: siellä kulkivat höyryputket voimalaitoksesta tehtaalle. Toki siltaa pitkin kulkivat voimalan ja tehtaan väliä myös ihmiset, Ahlgren itsekin.

— Sellaista olen kuullut, että sodan aikaan jokeen olisi pudonnut lentopommi, ja sirpaleen jälkiä olisi siellä putkisillassa vielä olemassa, hän muistelee.

Forssan museon aikajanan mukaan aluetta pommitettiin talvisodassa kolmen lentokoneen voimin. Kahden koneen pommit vahingoittivat kutomon rakennuksia, kolmannen koneen pommit loiskahtivat Loimijokeen.

Miten voimalaitoksen elämä jatkuu, se ei ole vielä tiedossa. Rakennus on joka ta-

pauksessa Museoviraston suojeluksessa. Niin pitäisi olla sillankin.

KYLPYLÄ JA PIRUNMYLLY

Autot ylittävät joen Yhtiökadun siltaa pitkin. Nyt rantamaisemasta voi nauttia jokea myötäilevää kevyen liikenteen väylää kulkien. Vastarannalta joelle katselevat Uudenkylän idylliset puutalot.

Saunasillan kupeesta löytyy taas kiinnostavia historian kerroksia. Suuri punainen rakennus on Forssa-yhtiön vuonna 1891 rakennuttama kylpylaitos, jonka yläkerrassa saunoi herrasväki, alakerrassa rahvas. Nyt se on asunto-osakeyhtiö.

Vieressä ryhdikkäänä seisova tiilirakennus on vähän nuorempi, ja siellä toimii perinteikäs forssalainen valokuvausstudio, Foto Hellas.

— Rakennuksen piirustuksissa lukee vuosi 1903, ja tämä on tehty Forssan kartanon meijeriksi. Se on kartanon rakennuksista ainut, joka on vielä olemassa, kertoo kolmannen polven valokuvaaja **Jaana Lindfors**, jolla on talossa sekä studio että asunto.

Lindfors osti vuonna 1989 rakennuksen, joka oli meijerikäytön jälkeen ollut kylmänä varastotilana. Siellä ei ollut viemärointia, ja katto vuoti.

— Jotenkin minä sen osasin katsoa silloin, että se on kaunis rakennus. Kyllä minulle jotkut ihmettelivät, että mitä sinä tuommoisen rötiskön menit ostamaan, mutta en usko, että kukaan sanoo niin enää.

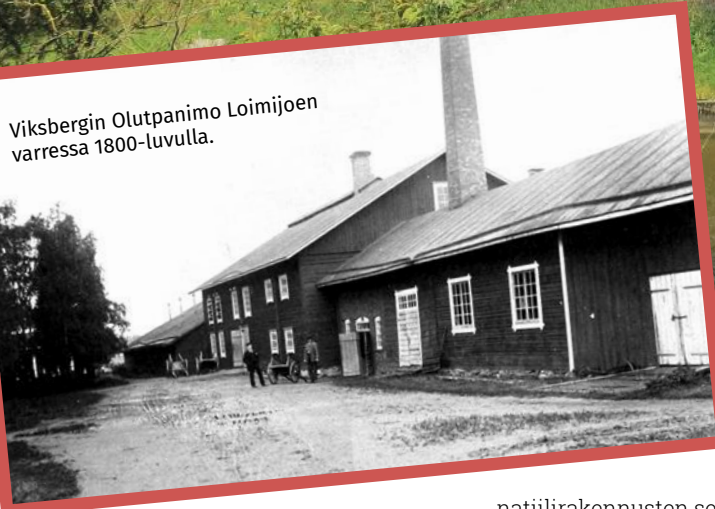
Tiilinen meijeri on nyt yksi jokirannan kaunistuksista, ja Lindforsin aikana Loi-

Kehrämmön alue ilmast.

Kuva: Juha Heinämäki

Viksbergin Olutpanimo Loimijoen varressa 1800-luvulla.

Kuva vas.: Finlayson-kokoelma, Forssan museo

mijokikin on muuttunut.

– Koko ajan joen kunto on parantunut, ja kaupunki on kunnostanut jokirantaa. Se on nyt todella kaunis, ja tässä on ollut kiva tehdä töitä, Jaana Lindfors summaa.

Toisella puolella Saunasiltaa pienessä puutalossa toimii kenties koko maan nostalgisin elokuvateatteri. Vuonna 1906 avattu Forssan Elävienkuvien teatteri oli Suomen ensimmäinen maaseudulle perustettu elokuvateatteri. Elokuva-aparaatti sai voimansa höyrykoneesta, joten eläviä kuvia ihmeteltiin melkoisessa metelissä. Teatteri sai siitä liikanimen ”pirunmylly”.

Elokuvatoiminta loppui vuonna 1930, ja rakennus oli pitkään muussa käytössä. Se ehti olla kylmälänsäkin, ennen kuin Forsa Eläväksi ja kauniiksi -yhdistys vuonna 1999 otti sen asiakseen. Uuteen loistoon talkoovoimin viritetty teatteri on tullut tunnetuksi mykkäelokuvafestivaaleistaan.

KUN TUKIT TUKKIVAT KOKO JOEN

Rautatienkatua pitkin ajavat autot ylittävät joen Koskisilta pitkin, mutta se paljon kauniimpi Koskisilta, yli satavuotias kiven kaarisilta, on vähän alempana kevyen liikenteen siltana. Punaiset räjäyttivät patosiltaa lukuun ottamatta kaikki sillat perääntyessään Forssasta keväällä 1918. Uusi Koskisilta rakennettiin jo samana vuonna punavankien toimesta.

Nyt ollaan Forssan kaupungin syntysijoilla: tänne Kuhalankosken partaalle Axel Wahren perusti kehräämönsä 1840-luvulla. Sen ympärille kasvoi kokonainen tehdasyhdyskunta, jota alettiin kutsua Forssaksi.

natiilirakennusten seinien sisään mahtuu monenlaista toimintaa museoista ravintoloihin, oppilaitoksiin, kirjastoon ja keilahalliin. Lähimpänä Koskisiltaa on entinen puusepänerastas, jossa on alkuperäisen toiminnan jälkeen ollut autoliike, Finlaysonin tehtaanmyymälä ja urheiluliike. Nyt siellä toimii ravintola Status, yökerho ja live-musiikin keikkapaikka, kesäisin myös ruokaravintola.

Ravintoloitsija **Kivanc Güzel** ja **Laura Ahlbom** leikkivät kuvausta varten hetken kesää ja asettuvat limsalla täytettyjen kuohuviinilasien kanssa terassille. Joki virtaa aivan terassin alla. Tämä on epäilemättä yksi Forssan hienoimmista paikoista nauttia kesällä ruuasta ja juomista.

Sisälläkin voi kokea häivähdyksen historiaa, sillä esillä on alkuperäisiä tiiliseiniä.

– **Sedu Koskinen** oli tässä Nick Havanan -ravintolaa isännöidessään peittänyt vanhat tiilipinnat, mutta me saimme ne esiin hiekkapuhaltamalla, Kivanc Güzel kertoo.

Jo pian terassin ohi lipuvat veneet kohti Pyhäjärveä. Vielä niitä ei näy, vaan kiinnityspoijut keinuvat tyhjiillään. Loimijoen kokeneimmaksi veneilijäksi ilmiannettu **Matti Salama** meloi joella jo 1950-luvulla itse rakentamallaan kanootilla.

– Veneseura perustettiin tänne 1930, koska tukkien uitto täytti joen, eivätkä forssalaiset päässeet veneillään Pyhäjärvelle, hän kertoo.

Puuta uitettiin Loimijokea pitkin sekä Prisman tieltä puretulle Finlaysonin sahalle, että Jokioisten sahalle ja aina Kokenmäenjoelle saakka. Veneseura onnistui neuvottelemaan niin, että uitto loppui

määräaikaan mennessä lauantaan.

Matti Salama itse liittyi veneseuraan 1954, jolloin mukaan tuli muutakin nuorisoa.

– Letkassa mentiin Pyhäjärvelle lauantaan. Juhannuksena Vohlassaassa oli kerrankin 41 telttaa, hän muistelee.

Joen kunto ei vielä 1950-60-luvuilla ollut kovin kaksinen.

– Siihen aikaan Loimijokea pidettiin paskaojana. Ei sitä arvostaneet muut kuin veneilijät, mutta nyt se on pantu hienoon kuntoon, Matti Salama kiittelee.

KEKKONEN NUKKUI TÄÄLLÄ

Joen mutkaan on muodostunut pieni poukama. Siellä sukeltelee telkkäpari. Joku muu on sukeltnut joen pohjasta vanhan polkupyörän.

Kuuluu kosken kohinaa. Edessä on pato ja Kuhalankosken voimalaitos. Vuonna 1877 käynnistynyt vesivoimala toimi 1970-luvulle saakka ja otettiin uudelleen käyttöön taas 2010. Se jauhaa vuodessa sähköä noin 800 MWh.

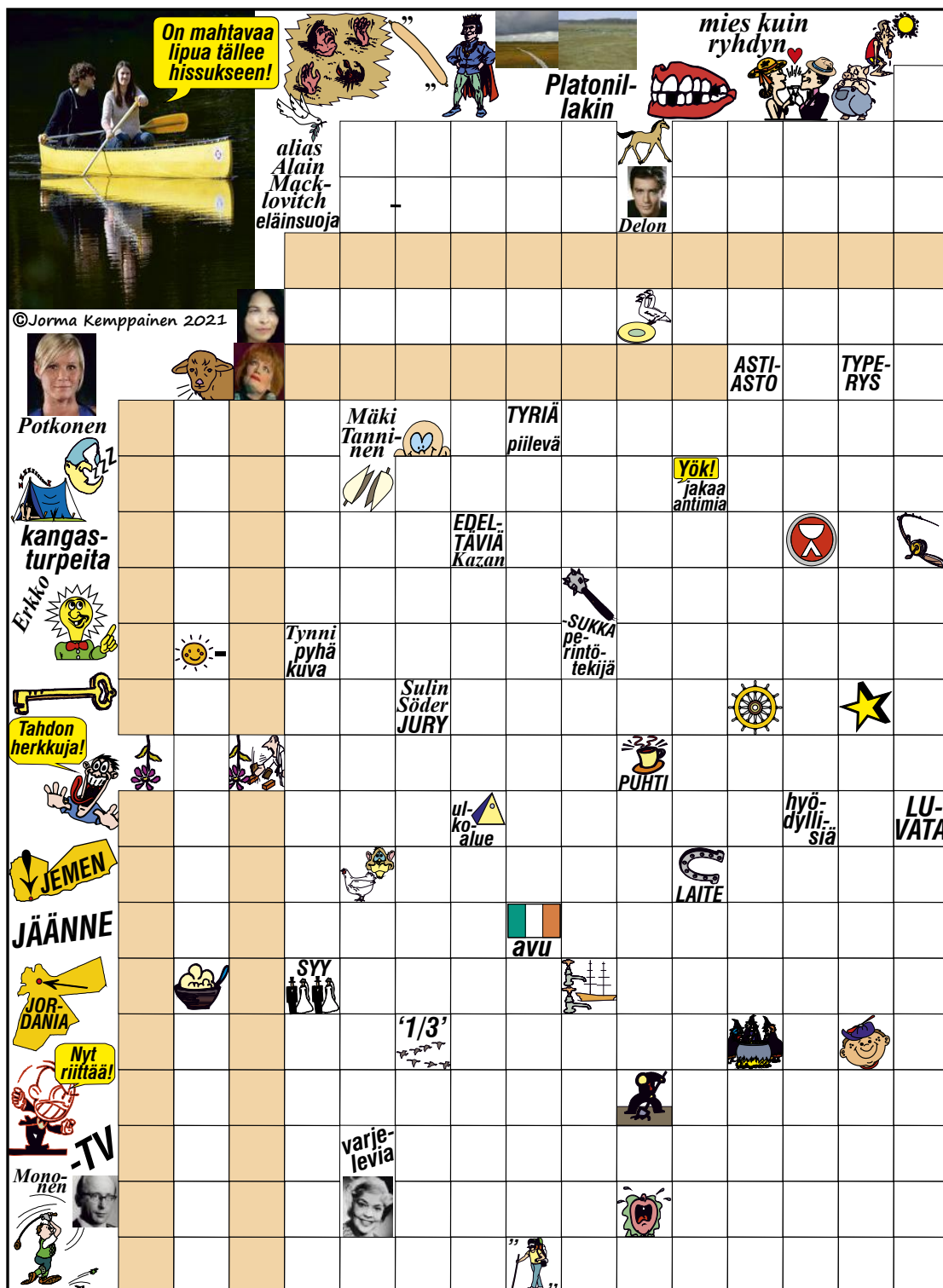
Kehräämöalueen laaja puisto on osa Forssan kansallista kaupunkipuistoa. Mäen päällä hämmöittää Wahrenin rakennuttama huvila, joka tunnetaan Forssan Klubina. Siellä presidentti **Urho Kekkonen** lepäili toipuen sairauskohtauksestaan vuonna 1952.

Voimalan padosta selvittyään joki vie riittää kovaa vauhtia kohti Vieremää, jonne rakennettiin mylly 1858. Myös myllyalue kuohuvine patoaltaineen kuuluu kaupunkipuistoon. Tietävästi sieltä on narrattu aika suuria haukia.

Kiitos kaikille juttua varten haastatteluja antaneille, joita olivat tekstissä mainittujen ohella **Juha Heinämäki** ja **Lauri Pohjakallio**. Lähteinä on käytetty myös Forssan Museon ja Elävienkuvien teatterin nettisivuja.

LIEKE 2/2020
RISTIKON
RATKAISU

**Edellisen ristikon
2/20 voittaja on**
Minna Rantala
Köyliöstä.

Ristikon oikein täyttäneiden kesken arvotaan palkinto.

Nimi

Lähiosoite

Postinumero	Postitoimipaikka
-------------	------------------

Puhelin

Täytä ristikko ja lähetä se 30.6.2021 mennessä: Sallila Yhtiöt, Loimijointie 65, 32440 Alastaro. Voit vastata myös nettilomakkeella osoitteessa www.sallila.fi/ristikko tai www.forssanenergia.fi/ristikko.

Aina ajan tasalla

Spot-sähkönmyyntituote on oivallinen valinta, kun haluat maksaa aina ajantasaista hintaa sähköstä.

Spot-sähkön hinta määräytyy pohjoismaisen sähköpörssin ilmoittaman tuntihinnan ja käyttöpaikan tuntikohtaisen sähkönkulutuksen perusteella. Lisäksi tulee myyjän marginaali. Hinta vaihtuu tunneittain ja seuraa koko ajan pörssin nousuja ja laskuja. Sähkön hintaa voit seurata helposti Fingridin Tuntihinta-mobiilisovelluksen avulla. Spot-tuntihinnat näkyvät edellisenä päivänä, ja näin voit etukäteen suunnitella seuraavan päivän sähkönkäyttöäsi.

Sähkönkulutuksen painottaminen edullisimmille tunneille kannattaa!

SE-SPOT

sallila.fi

FORE TUNTISPOT

forssanenergia.fi